

Wyzwania związane z przyjmowaniem w Polsce dzieci bez opieki z Ukrainy

– problemy reprezentacji prawnej

Adam Chmura

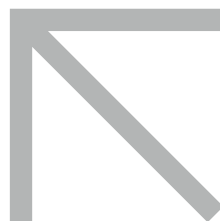

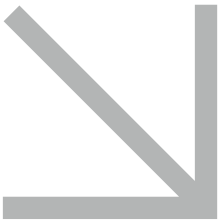
Wyzwania związane z przyjmowaniem w Polsce dzieci bez opieki z Ukrainy

– problemy reprezentacji prawnej

Adam Chmura

WRZESIEŃ 2023

Spis treści

Wstęp 4

**Instytucja opiekuna tymczasowego dla dzieci
bez opieki 6**

**Instytucja opiekuna prawnego
dla dzieci bez opieki korzystających z ochrony
czasowej 13**

**Instytucja kuratora procesowego dla dzieci
bez opieki w postępowaniu uchodźczym 15**

**Porównanie obecnych rozwiązań
– wady i zalety 16**

Podsumowanie 22

Wstęp

Agresja Rosji na Ukrainę, rozpoczęta 24 lutego 2022 roku, spowodowała ruchy migracyjne milionów Ukraińców (także obywateli innych państw, których wojna zastała w Ukrainie), którzy – w obawie o swoje życie i zdrowie, uciekając przed wojną – zdecydowali się opuścić ten kraj, szukając schronienia w Rumunii i Mołdawii, na Węgrzech i Słowacji, ale przede wszystkim w Polsce. Wśród dziesiątek tysięcy takich osób, które każdego dnia – począwszy od 24 lutego 2022 roku, a zwłaszcza w kolejnych dniach i tygodniach po rozpoczęciu agresji – tłumnie przekraczały polską granicę, dominowały matki z dziećmi i osoby starsze.

Nie można jednak nie zauważyć, że Ukrainę opuściła także liczna (niespotykana dotąd w historii polskiego systemu migracyjno-azyłowego) grupa małoletnich bez opieki – dzieci, które znalazły się na terytorium Polski bez swoich rodziców lub opiekunów prawnych¹, podróżując na przykład z dziadkami, ze starszym rodzeństwem, z dalszymi krewnymi, a nawet tylko z przyjaciółmi rodziny lub sąsiadami jako opiekunami faktycznymi.

W konsekwencji polskie władze stanęły nagle przed potężnym wyzwaniem logistycznym i prawnym, musiały bowiem z jednej strony szybko i skutecznie zapewnić schronienie oraz pomoc

¹ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (t.j.: Dz.U. z 2022 r., poz. 1264 ze zm. [dalej: ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony – u.u.c.o.]), art. 2 pkt 9a: „Użyte w ustawie określenia oznaczają: [...] 9a) małoletni bez opieki – małoletniego cudzoziemca, który przybywa na terytorium RP lub przebywa na tym terytorium bez opieki osób dorosłych, odpowiedzialnych za niego zgodnie z prawem obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej”.

humanitarną osobom uciekającym z Ukrainy, z drugiej zaś – zdecydować, w jaki sposób tę pomoc i inne formy wsparcia dla uciekających przed wojną koordynować oraz jakie nadać im ramy prawne. Czy oprzeć się w tym zakresie na rozwiązaniach obecnych już w polskim prawie migracyjno-azyłowym (zwłaszcza w Ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz w Ustawie o cudzoziemcach²), czy poszukiwać rozwiązań szczególnych, bardziej dopasowanych do skali oraz charakteru migracji przymusowej z Ukrainy i potrzeb osób zmuszonych do opuszczenia tego państwa, w tym małoletnich bez opieki.

Polski ustawodawca – w mojej ocenie, ze wszech miar słusznie – wybrał tę drugą możliwość, czego rezultatem jest (przyjęta w warunkach ponadpartyjnej – i nie tylko – zgody) Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa³, uchwalona, a następnie opublikowana w Dzienniku Ustaw w pierwszej połowie marca 2022 roku, a zatem już niespełna trzy tygodnie po rozpoczęciu rosyjskiej agresji.

Ramy niniejszego opracowania, koncentrującego się na mechanizmach dotyczących reprezentacji prawnej małoletnich bez opieki z Ukrainy, nie pozwalają, niestety, na szczegółowe odniesienie się także do innych interesujących rozwiązań wprowadzonych do polskiego porządku prawnego, aby najpełniej zabezpieczyć dobro tej szczególnie wrażliwej grupy dzieci, między innymi do ewidencji małoletnich obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Polski bez opiekunów faktycznych lub którzy pozostawali w Ukrainie w pieczy zastępczej⁴. Podobnie poniższa analiza nie skupia się na problemach sytuacji prawnej placówek pieczy zastępczej całościowo ewakuowanych, wraz z ich podopiecznymi, z Ukrainy – funkcjonujących nadal według prawa ukraińskiego.

Głównym celem niniejszego opracowania jest przedstawienie funkcjonujących obecnie w prawie polskim modeli reprezentacji prawnej dzieci bez opieki – ze wszystkimi ich wadami i zaletami, a także zastanowienie się, czy starsze z tych modeli zdały

2 Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach (t.j.: Dz.U. z 2023 r., poz. 519 ze zm. [dalej: ustawa o cudzoziemcach – u.c.]).

3 Ustawa z dnia 12 marca 2023 roku o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j.: Dz.U. z 2023 r., poz. 103 ze zm. [dalej: ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy – u.p.]).

4 Art. 25a u.p.

lub zdałyby egzamin w zderzeniu z niespotykaną dotąd sytuacją migracyjną, jaką wywołała rosyjska agresja na Ukrainę. W konsekwencji – czy rzeczywiście zasadne było tworzenie nowych instytucji prawnych, wśród których na pierwsze miejsce wysuwa się z całą pewnością opiekun tymczasowy dla małoletnich obywateli Ukrainy bez opieki⁵.

Instytucja opiekuna tymczasowego dla dzieci bez opieki

Wśród wielu rozwiązań przyjętych w ustawie o pomocy obywatelom Ukrainy nowa, nieznana dotąd prawu polskiemu instytucja opiekuna tymczasowego wzbudza szczególne zainteresowanie. To jej właśnie – jej miejscu w systemie polskiego prawa rodzinnego i opiekuńczego oraz jej powiązaniom (ewentualnie konkurencji) z istniejącymi instrumentami reprezentacji prawnej dzieci cudzoziemskich bez opieki – poświęcona zostanie w znacznej mierze dalsza część niniejszej analizy.

Już w tym miejscu warto jednak podkreślić, że potrzeba wprowadzenia tej instytucji do prawa polskiego w odpowiedzi na pojawienie się w naszym kraju znacznej liczby małoletnich bez opieki – bezpośrednich lub pośrednich ofiar konfliktu zbrojnego w Ukrainie – oraz zaproponowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji kształt opieki tymczasowej zyskały ogólnie poparcie zarówno zaangażowanych instytucji publicznych (na etapie prac rządowych: Ministerstwa Sprawiedliwości⁶ oraz Ministerstwa Ro-

⁵ Art. 25 u.p.

⁶ Uwagi Ministerstwa Sprawiedliwości do rządowego projektu ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, sygn. DLPK-V.454.153. 2022.

dziny i Polityki Społecznej⁷, na etapie prac sejmowych: Sądu Najwyższego⁸), jak i organizacji pozarządowych⁹.

Jak wskazano w uzasadnieniu do projektu ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy: „W związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, zaistniała konieczność wprowadzenia rozwiązań służących zabezpieczeniu dobra małoletnich, którzy przekroczyli granicę bez rodziców lub opiekunów prawnych, a nierzadko bez jakiegokolwiek opieki osób dorosłych. Polskie sądy rodzinne nie mają bowiem możliwości ustanowienia opiekuna prawnego w sytuacji, gdy małoletni jest pozbawiony opieki tylko dlatego, że rodzice znajdują się na terytorium innego państwa. Należy stworzyć takie regulacje prawne, które będą skutecznie chronić szeroko rozumiany interes takiego dziecka. [...] Wobec powyższego w projekcie wprowadza się rozwiązania dotyczące opiekuna tymczasowego [...] Zakończona wymaga, że projektowane rozwiązania są nieznanne dotychczasowemu prawu rodzinnemu i opiekuńczemu, a potrzeba ich skonstruowania powstała w związku z nadzwyczajną sytuacją, jaka nastąpiła na skutek konfliktu zbrojnego w Ukrainie w kontekście konieczności zabezpieczenia w trybie niezwłocznym dobra małoletnich obywateli tego państwa”¹⁰.

Tak przedstawione motywy działania ustawodawcy należy oczywiście ocenić pozytywnie, jako odpowiadające konstytucyjnym¹¹ i konwencyjnym (art. 3 ust. 1 Konwencji o prawach dziec-

⁷ Uwagi Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej do rządowego projektu ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, sygn. DP-I.0220.283. 2022.

⁸ Uwagi I Prezesa Sądu Najwyższego do rządowego projektu ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, sygn. BSA I.021.17.2022.

⁹ Uwagi do ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy przygotowane przez HFPC, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej i Stowarzyszenie „NOMADA” z dnia 22 marca 2022 roku, pismo L.Dz. 25/2022 – nie sformułowano w nich żadnych zastrzeżeń co do art. 25 u.p. i ustanawianej tym przepisem instytucji opiekuna tymczasowego.

¹⁰ Rządowy projekt ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, pismo Prezesa Rady Ministrów, sygn. RM-0610-25-22, druk sejmowy nr 2069.

¹¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.), art. 72 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją”.

ka¹²) zasadom prawnym, nakazującym zapewnienie ochrony praw dziecka oraz uznawanie, także przez ustawodawcę, zabezpieczenie najlepszego interesu dziecka za sprawę nadrzędną.

Więcej – wprowadzając (ze wskazanych wyżej powodów) instytucję opiekuna tymczasowego do polskiego prawa rodzinnego i opiekuńczego, ustawodawca starał się właściwie zrealizować także dalsze wytyczne konstytucji¹³ i Konwencji o prawach dziecka¹⁴, o bardziej szczegółowym charakterze – nakazujące otoczenie dziecka pozbawionego opieki rodzicielskiej (stałego środowiska rodzinnego) szczególną ochroną i opieką władz publicznych.

W cytowanym wyżej uzasadnieniu do obecnego art. 25 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy ówczesny projektodawca dotknął jednak również dwóch kwestii formalnoprawnych (jednej wprost, drugiej jedynie pośrednio), które miały wymierny wpływ na finalną decyzję o konieczności wdrożenia do polskiego porządku prawnego nowej instytucji opiekuna tymczasowego dla małoletnich obywateli Ukrainy przybyłych do Polski w związku z rosyjską agresją na ten kraj.

Pierwszą z nich (wskazaną wprost) jest niemożność ustanowienia opieki prawnej w rozumieniu Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego¹⁵ bez pewności sądu polskiego, że rodzice dziecka nie żyją, są nieznani, pozbawieni władzy rodzicielskiej¹⁶, zawieszeni w jej sprawowaniu¹⁷, albo bez uprzedniego pozbawienia ich tej władzy przez sąd polski¹⁸.

12 Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 roku (Dz.U. z 1991 r., Nr 120, poz. 526).

13 Art. 72 ust. 2 konstytucji: „Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych”.

14 Art. 20 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka: „Dziecko pozbawione czasowo lub na stałe swego środowiska rodzinnego lub gdy ze względu na swoje dobro nie może pozostawać w tym środowisku, będzie miało prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa”.

15 Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j.: Dz.U. z 2020 r., poz. 1359 ze zm. [dalej: k.r.o.]), art. 145 i n.

16 Art. 94 k.r.o.

17 Art. 110 § 1 k.r.o.

18 Art. 111 k.r.o.

Problem jednak w tym, że w sytuacji trwającego konfliktu zbrojnego informacje o rzeczywistej sytuacji prawnej i faktycznej dziecka mogą być, niestety, bardzo trudne do uzyskania, a jeżeli już zostały pozyskane, nie muszą odpowiadać aktualnemu stanowi rzeczy (na przykład kiedy rodzice małoletniego zaginęli, ale nie ma pewności, czy zginęli, ponieważ nie uznano ich za zmarłych). Z drugiej strony, na co wprost zwrócił uwagę projektodawca, możemy mieć także do czynienia z sytuacjami, kiedy małoletni (ale także władze polskie) mogą mieć nawet codzienny, stały kontakt z rodzicem dziecka, wobec którego nie zachodzą jakiegokolwiek okoliczności uzasadniające pozbawienie władzy rodzicielskiej (abstrahując w tym miejscu od tego, że rodzic musiałby być o takim postępowaniu właściwie zawiadomiony, a postępowanie to bez jego udziału byłoby obarczone poważną wadą procesową). Mowa tym samym o sytuacjach, kiedy rodzic małoletniego zmuszony był po prostu do pozostania w Ukrainie, nie chciał jednak narażać na niebezpieczeństwo swojego dziecka i zdecydował, że powinno ono opuścić ten kraj (najczęściej pod czyjąś opieką faktyczną).

W obu tych wypadkach (braku pewności, co do sytuacji prawnej rodziców, a co za tym idzie – także dziecka, i braku podstaw pozbawienia władzy rodzicielskiej) sądy polskie mogłyby co prawda decydować się na zawieszenie władzy rodzicielskiej, uznając, że wystąpiła okoliczność, która powinna (niejako „co najmniej”) być uznana za przemijającą przeszkodę w jej wykonywaniu. Należy jednak od razu zauważyć, że powodowałoby to „rozbicie” orzekania o sytuacji prawnej małoletniego bez opieki na dwa odrębne postępowania opiekuńcze (pierwsze – o zawieszenie władzy rodzicielskiej rodziców dziecka, drugie – o ustanowienie opiekuna prawnego). Każde z tych postępowania wymagałoby przy tym czasu, a jeśli chodzi o postępowanie o zawieszenie władzy rodzicielskiej – także rozprawy, na którą należałoby spróbować wezwać rodziców dziecka. Co więcej, ewentualne orzeczenie o zawieszeniu władzy rodzicielskiej stałoby się skuteczne i wykonalne (otwierając drogę do uruchomienia postępowania o ustanowienie dla małoletniego opiekuna prawnego) dopiero po uprawomocnieniu się¹⁹.

¹⁹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego (t.j.: Dz.U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm. [dalej: k.p.c.]), art. 579.

Przez cały ten czas dziecko byłoby z kolei pozbawione pełnoprawnego przedstawiciela, który mógłby nie tylko podejmować działania na rzecz uregulowania jego sytuacji prawnej, ale także bronić jego praw w innych postępowaniach sądowych lub administracyjnych i podejmować konieczne decyzje, dotyczące na przykład leczenia czy edukacji.

Jak widać, stosowanie kolejno przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego o zawieszeniu władzy rodzicielskiej, a następnie o opiece prawnej, nawet jeśli teoretycznie możliwe (patrząc w tym miejscu jedynie od strony prawa krajowego), musiałyby w praktyce napotkać wiele trudności, zawsze zaś wiązałyby się ze znacznym wydłużeniem okresu oczekiwania dziecka na uregulowanie jego sytuacji prawnej. Z pewnością nie odpowiadałoby to nie tylko ogólnej zasadzie poszukiwania rozwiązań zabezpieczających najpełniej najlepszy interes dziecka²⁰, ale także szczegółowej wytycznej dyrektywy 2001/55²¹ dotyczącej szybkości postępowania w sprawach dzieci bez opieki – beneficjentów ochrony czasowej (objęto nią finalnie obywateli Ukrainy i relatywnie szerokie grupy obywateli państw trzecich posiadających prawo pobytu na Ukrainie, którzy zmuszeni byli opuścić ten kraj po 24 lutego 2022 roku).

Niezależnie od powyższego warto zastanowić się także ogólnie nad możliwością stosowania przez sądy polskie stałych rozwiązań krajowych (tu: zawieszenia władzy rodzicielskiej i opieki prawnej) wobec tej grupy dzieci. W mojej ocenie, projektodawca nie bez przyczyny w uzasadnieniu rządowego projektu ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy zwracał uwagę na „nadzwyczajność sytuacji”, która legła u podstaw stworzenia instytucji opiekuńcza tymczasowego.

Trudno nie dostrzec w tym niewypowiedzianego nawiązania do umowy polsko-ukraińskiej o pomocy prawnej i jej art. 31

²⁰ Art. 3 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka.

²¹ Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 roku w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami (Dz.Urz. z dnia 7 sierpnia 2001 roku, L 212 [dalej: dyrektywa 2001/55]), art. 16 ust. 1: „Państwa Członkowskie podejmują tak szybko, jak to możliwe, środki w celu zapewnienia niezbędnej ochrony małoletnich pozbawionych opieki korzystających z tymczasowej ochrony ze strony kuratora [...]”.

ust. 5²², który znosi generalną jurysdykcję – w zakresie opieki i kurateli – sądów tego państwa, którego obywatelem jest dziecko (tu: Ukrainy)²³ tylko w sytuacjach niecierpiących zwłoki. Warto przy tym zaznaczyć, że umowa ta, mimo że Polska związała się nią przed uchwaleniem konstytucji z 1997 roku, uznawana jest za umowę ratyfikowaną za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie i ma pierwszeństwo przed przepisami prawa krajowego²⁴ (tu: Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego). I choć w piśmiennictwie prawniczym wskazuje się, że przepisy Konwencji haskiej o jurysdykcji i prawie właściwym²⁵ powinny mieć pierwszeństwo przed przepisami umowy polsko-ukraińskiej²⁶, przyznając jednak sądom polskim jurysdykcję w sprawach dzieci bez opieki przybyłych z Ukrainy po 24 lutego 2022 roku i możliwość stosowania tu prawa polskiego, niełatwo oprzeć się wrażeniu, że obecny kształt instytucji opiekuna tymczasowego jest pochodną obaw ustawodawcy polskiego o to, czy bez niej sądy polskie mogłyby w ogóle działać w tych sprawach.

Oto bowiem powstała instytucja prawa materialnego, która przedmiotowo niczym w zasadzie nie różni się od opieki prawnej, obecnej przecież od lat w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym²⁷, ale zachowuje w swojej nazwie słowo „tymczasowy”, jakby nawiązując

22 Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, sporządzona w Kijowie dnia 24 maja 1993 roku (Dz.U. z 1994 r., Nr 96, poz. 465 [dalej: umowa polsko-ukraińska]), art. 31 ust. 5: „W wypadkach niecierpiących zwłoki organ drugiej Umawiającej się Strony zastosuje konieczne środki według własnego prawa [...]”.

23 Art. 31 ust. 1 umowy polsko-ukraińskiej.

24 Mechanizm z art. 241 ust. 1 w zw. z art. 89 ust. 1, w zw. z art. 91 konstytucji.

25 Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci (Dz.U. z 2010 r., Nr 172, poz. 1158 [dalej: konwencja haska]). Szczególną uwagę należy zwrócić na art. 6 ust. 1, który stanowi: „Wobec dzieci uchodźców oraz dzieci, które wskutek rozruchów mających miejsce w ich kraju zostały przemieszczone za granicę, jurysdykcję [...] posiadają organy tego Umawiającego się Państwa, w którym dzieci przebywają w wyniku przemieszczenia”.

26 *Polsko-ukraińska umowa o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych. Komentarz do przepisów o sprawach cywilnych*, red. M. Pilich, Wolters Kluwer, Warszawa 2023, komentarz do art. 31, teza 2.

27 Zakres umocowania opiekuna tymczasowego określony w art. 25 ust. 1 u.p. jest tożsamy z zakresem uprawnień opiekuna prawnego wskazanym między innymi w art. 155 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego – reprezentacja

w ten sposób do wypadku niecierpiącego zwłoki z umowy polsko-ukraińskiej. Przy czym, ta „tymczasowość”, należy to podkreślić, nie jest nigdzie dookreślona w art. 25 u.p. – przeciwnie, założeniem tego uregulowania jest ustanawianie opiekuna tymczasowego na czas nieoznaczony (zatem tak jak opiekuna prawnego).

Podobieństw jest więcej: kandydat na opiekuna tymczasowego dziecka ma obowiązek złożyć oświadczenie o niepozbawieniu w przeszłości władzy rodzicielskiej oraz o niekaralności za przestępstwa wymienione w art. 148 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego²⁸ (tak jak opiekun prawny), a w ważniejszych sprawach dotyczących dziecka musi uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego²⁹ (znów – tak jak opiekun prawny).

Co zatem realnie odróżnia obie te instytucje prawne? Przepisy Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy dookreśliły (czego brak w kodeksowej regulacji opiekuna prawnego) na przykład, że nadzór nad realizacją praw i obowiązków opiekuna tymczasowego sprawuje ośrodek pomocy społecznej³⁰, korzystając w tym zakresie ze wsparcia powiatowego centrum pomocy rodzinie³¹, a sam opiekun tymczasowy może korzystać ze wsparcia prawnego³² i – jeżeli ma pod opieką więcej niż jedno dziecko – także wsparcia psychologicznego³³ oraz pomocy wolontariuszy i tłumaczy³⁴.

Stoję jednak na stanowisku, że tym, co w istocie różni instytucje opiekuna prawnego i opiekuna tymczasowego, jest brak konieczności uprzedniego pozbawiania lub zawieszania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem oraz swoiste „pozorowanie” nazwą tymczasowego (nadzwyczajnego) charakteru tej drugiej, nowej instytucji (być może po to, aby uniknąć zarzutu o naruszenie umowy polsko-ukraińskiej).

prawna małoletniego w każdym postępowaniu i przy wszystkich zdarzeniach prawnych oraz piecza nad jego osobą i majątkiem.

²⁸ Art. 25 ust. 10a u.p.

²⁹ Art. 25 ust. 2 zd. 2 u.p.

³⁰ Art. 25 ust. 3 u.p.

³¹ Art. 25 ust. 3a u.p.

³² Art. 25 ust. 3aa u.p.

³³ Art. 25 ust. 3b u.p.

³⁴ Art. 25 ust. 3ba u.p.

Instytucja opiekuna prawnego dla dzieci bez opieki korzystających z ochrony czasowej

Co jednak warto podkreślić, wydaje się, że ustawodawca mógł osiągnąć właściwie ten sam skutek, wykorzystując obecny od lat w polskim prawie azylowym przepis art. 113 Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony³⁵, który pozwala na ustanowienie dla małoletnich bez opieki korzystających z ochrony czasowej opiekuna prawnego w rozumieniu Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, liberalizując jednak – co bardzo ważne – orzekanie w tym przedmiocie.

Zgodnie z art. 113 ust. 3 Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony wystarczającą podstawą ustanowienia opieki dla dziecka objętego ochroną czasową jest ustalenie, że nie towarzyszy mu w Polsce jego przedstawiciel ustawowy (a zatem nie jest tu konieczne wcześniejsze zawieszenie władzy rodzicielskiej lub jej pozbawienie, co – jak wskazywałem wcześniej – mogło nastroczać istotnych wątpliwości co do jurysdykcji, przy ich braku – wiązać się z problemami natury praktycznej, zawsze zaś – znacznie wydłużać orzekanie).

Skoro tak, powstaje pytanie, dlaczego ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie nowej instytucji opiekuna tymczasowego – w mojej ocenie, nie bez znaczenia było dążenie do rozproszenia odpowiedzialności za wnioskowanie o ustanowienie opieki (tu: tymczasowej). Chodzić mogło po prostu o zapobieżenie nadmiernemu obciążeniu Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców³⁶ zupełnie nowymi dla niego obowiązkami wnioskowania o ustanowienie opieki dla małoletnich korzystających z ochrony czasowej. Ustawodawca mógł zasadnie się obawiać, że ten wyspecjalizowany organ, ale

35 Art. 113 ust. 1 u.u.c.o.: „Dla małoletniego bez opieki korzystającego z ochrony czasowej sąd właściwy ze względu na miejsce pobytu małoletniego, na wniosek Szefa Urzędu, ustanawia opiekę”.

36 Na gruncie art. 113 u.u.c.o. – jedyny podmiot mający czynną legitymację procesową w tych sprawach.

o relatywnie niewielkim aparacie administracyjnym, mógłby nie poradzić sobie z realizacją takich (i w takiej skali) zadań. Wydaje się zresztą, że ta sama myśl przyświecała ogólnemu założeniu o konieczności przekazania zadania potwierdzania korzystania przez obywateli Ukrainy z ochrony czasowej organom gmin³⁷.

Podkreślenia wymaga jednak w tym miejscu, że zadania związane z ochroną czasową dzieci bez opieki przybyłych do Polski w związku z rosyjską agresją na Ukrainę i wnioskowaniem o ustanowienie dla nich opieki prawnej na podstawie art. 113 Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony (a więc nie opiekuna tymczasowego) wciąż mogą być realizowane przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców (prawdopodobnie jedynie w nielicznych wypadkach) wobec dzieci nieposiadających obywatelstwa Ukrainy, ale objętych decyzją wykonawczą Rady³⁸. Będzie tu na przykład chodzić o dzieci, które korzystały w Ukrainie z ochrony międzynarodowej, krajowej ochrony przed wydaleniem lub posiadały prawo stałego pobytu, a których nie objęto ustawą o pomocy obywatelom Ukrainy, mimo że – zgodnie z decyzją Rady – przyznano im ochronę czasową.

Już tylko ten fakt powoduje, że możemy mieć w prawie polskim do czynienia ze swoistym dualizmem reprezentacji prawnej małoletnich bez opieki przybyłych po 24 lutego 2022 roku z Ukrainy – większość (obywatele Ukrainy) będzie reprezentowana przez opiekunów tymczasowych, zdecydowana mniejszość (dzieci nieposiadające tego obywatelstwa, ale objęte decyzją wykonawczą Rady) powinna być reprezentowana przez opiekunów prawnych ustanawianych na podstawie przepisów Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony czasowej.

37 Art. 2 ust. 8 u.p. – wyłączenie stosowania rozdz. 3 działu III u.u.c.o.

38 Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 z dnia 4 marca 2022 roku stwierdzająca istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkująca wprowadzeniem tymczasowej ochrony (Dz.Urz. UE z dnia 4 marca 2022 roku, L 71/1 [dalej: decyzja wykonawcza Rady]).

Instytucja kuratora procesowego dla dzieci bez opieki w postępowaniu uchodźczym

Nie można wreszcie zapominać, że małoletni bez opieki, którzy opuścili Ukrainę z powodu wojny, mogą zadeklarować wobec władz polskich zamiar ubiegania się o ochronę międzynarodową. Co więcej, nie ulega żadnej wątpliwości, że tego rodzaju ochrona (w postaci ochrony uzupełniającej³⁹) byłaby im udzielona, ponieważ całe terytorium Ukrainy dotykają wciąż ataki rakietowe i lotnicze, na skutek których cierpi ludność cywilna, a władze tego państwa nie są w stanie ochronić wszystkich swoich obywateli przed tego rodzaju zagrożeniami⁴⁰.

Wracając jednak do konsekwencji prawnych wniosku o ochronę międzynarodową, warto zwrócić uwagę, że w takiej sytuacji jedynym reprezentantem prawnym małoletniego mógłby być kurator procesowy ustanowiony w trybie przepisów Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony⁴¹. Nawet bowiem jeśli dziecko początkowo korzystało z ochrony czasowej i ustanowiono dla niego opiekuna tymczasowego, to deklaracja małoletniego dotycząca zamiaru ubiegania się o ochronę międzynarodową powoduje utratę przez dziecko tego statusu, w konsekwencji – utratę uprawnień przyznanych mu z mocy Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, za część których należy uznać także ustanowienie opiekuna tymczasowego. Innymi słowy, osoba, która wcześniej reprezentowała dziecko jako opiekun tymczasowy (skoro ta opieka ustaje z mocy

39 Art. 15 pkt 3 u.u.c.o.: „Cudzoziemcowi [...] udziela się ochrony uzupełniającej, w przypadku, gdy powrót do kraju pochodzenia może narazić go na rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy, przez: [...] 3) poważne i zindywidualizowane zagrożenie dla życia lub zdrowia wynikające z powszechnego stosowania przemocy wobec ludności cywilnej w sytuacji międzynarodowej lub wewnętrznego konfliktu zbrojnego”.

40 Wyłączenie możliwości tak zwanej ucieczki wewnętrznej – art. 18 w zw. z art. 16 ust. 1 pkt 3 u.u.c.o.

41 Art. 61 u.u.c.o.

prawa), mogłaby kontynuować swoją misję i nadal działać w imieniu małoletniego (ale w węższym zakresie, o czym dalej) jedynie wtedy, gdy sąd opiekuńczy ustanowiłby ją teraz już nie opiekunem tymczasowym, lecz kuratorem procesowym takiego dziecka.

Dokładniejsza charakterystyka instytucji kuratora procesowego ustanawianego dla dziecka bez opieki w postępowaniu uchodźczym zostanie przedstawiona poniżej – w swoistym zderzeniu z nowym rozwiązaniem, jakim wciąż jest w prawie polskim opiekun tymczasowy.

Porównanie obecnych rozwiązań – wady i zalety

Podsumowując, jak już starałem się to przedstawić wyżej, w identycznej sytuacji faktycznej małoletniego bez opieki, który opuścił Ukrainę po 24 lutego 2022 roku, a w zależności tylko od obywatelstwa dziecka i od jego ewentualnej deklaracji zamiaru ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej, możemy mieć do czynienia z trzema rodzajami reprezentacji prawnej małoletniego ustanowionej dla niego przez sądy polskie:

- ✎ przez opiekuna tymczasowego,
 - w pełnym zakresie: wszystkie postępowania, kwestie edukacji czy leczenia, ALE tylko dzieci posiadające obywatelstwo Ukrainy,
- ✎ przez opiekuna prawnego,
 - w pełnym zakresie: wszystkie postępowania, kwestie edukacji czy leczenia, ALE tylko dzieci nieposiadające obywatelstwa Ukrainy, choć korzystające w Polsce z ochrony czasowej z uwagi na to, że w Ukrainie przyznano im na przykład prawo stałego pobytu czy ochronę międzynarodową,

- przez kuratora procesowego,

**TYLKO w postępowaniu uchodźczym i postępowaniach pokrewnych – bez prawa reprezentacji małoletniego w innych postępowaniach, w kwestiach dotyczących leczenia czy edukacji,
– obie wyżej wymienione grupy dzieci, ALE tylko wtedy, gdy zadeklarują wobec władz polskich potrzebę objęcia ochroną międzynarodową.**

W moim przekonaniu, jest to sytuacja wysoce niepożądana, powodująca ryzyko zachwiania bezpieczeństwem prawnym dziecka (przy zmianach jego podstawy pobytowej, na przykład z ochrony czasowej na ochronę międzynarodową – do których to decyzji przecież zarówno sam małoletni, jak i jego reprezentant, działający w trosce o dobro i najlepszy interes dziecka, mają prawo). Co więcej, z pewnością nie sprzyja ona także ukształtowaniu się jednolitej praktyki orzeczniczej sądów opiekuńczych w tych sprawach, do czego należałoby usilnie dążyć.

Oceniając każdą z wymienionych trzech form reprezentacji małoletnich cudzoziemców bez opieki w Polsce (w wypadku opiekuna tymczasowego – tylko obywateli Ukrainy) i zastanawiając się nad zaletami i ewentualnie ułomnościami każdej z nich, warto na pewno zwrócić uwagę na niewątpliwą korzyść opieki ustanawianej w trybie art. 113 u.u.c.o. oraz instytucji opiekuna tymczasowego, jaką jest szeroki zakres przedmiotowy umocowania – tak ustanowionego - reprezentanta prawnego dziecka. Obie te formy reprezentacji nie zamykają się w ramach enumeratywnie wskazanych postępowań administracyjnych, jak ma to miejsce w art. 61 ust. 1 pkt 3 u.u.c.o., gdzie prawo kuratora do reprezentowania dziecka dotyczy wyłącznie postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej i postępowań pokrewnych⁴².

Z jak poważnymi konsekwencjami i trudnościami może się wiązać taki kształt instytucji kuratora procesowego w postępowaniu uchodźczym, niech zobrazuje poniższy przykład:

⁴² Postępowania w sprawie przekazania go do innego państwa (tzw. Dublin III), postępowania o udzielenie małoletniemu pomocy socjalnej lub pomocy w dobrowolnym powrocie.

- postępowanie o udzielenie ochrony międzynarodowej kończy się decyzją ostateczną,
- decyzja ta jest doręczana kuratorowi procesowemu dziecka,
- jeżeli jest to decyzja POZYTYWNA (o udzieleniu ochrony międzynarodowej):
 - rozpoczyna bieg termin sześćdziesięciodniowy na złożenie dla dziecka wniosku o przyznanie indywidualnego programu integracji przez właściwe powiatowe centrum pomocy rodzinie,
ALE nie ma nikogo, kto może złożyć taki wniosek (kurator nigdy nie był do tego uprawniony, dodatkowo wszelkie jego uprawnienia wygasły wraz z zakończeniem postępowania),
- jeżeli jest to decyzja NEGATYWNA (o odmowie udzielenia ochrony międzynarodowej):
 - rozpoczyna bieg termin trzydziestodniowy na złożenie w imieniu dziecka skargi na decyzję do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie,
ALE nie ma nikogo, kto może taką skargę złożyć (kurator procesowy nigdy nie był do tego uprawniony, ponadto wszelkie jego uprawnienia wygasły z zakończeniem postępowania administracyjnego).

W obu tych wypadkach jedynym rozwiązaniem byłoby ustanowienie przez sąd opiekuńczy (nie później niż w terminach procesowych na złożenie wniosku o indywidualny program integracji albo na wniesienie skargi) nowego kuratora procesowego dla dziecka – do tych kolejnych postępowań i znów najprawdopodobniej tylko do nich. Przy czym mogłaby (i chyba powinna) takim nowym kuratorem zostać osoba, która już dziecko reprezentowała w postępowaniu uchodźczym, co dodatkowo podważa – moim zdaniem – sens pierwotnie wąskiego nakreślenia zasad reprezentacji dziecka.

Problemy tych unikamy przy stosowaniu opieki tymczasowej albo opieki prawnej z art. 113 Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony.

Bardzo pozytywnie należy ocenić również rozwiązania ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy dotyczące orzekania o ustanowieniu opiekuna tymczasowego – co do zasady – na rozprawie⁴³, a także po przesłuchaniu kandydata do tej funkcji, osoby sprawującej dotąd faktyczną pieczę nad dzieckiem i po wysłuchaniu samego małoletniego (co z kolei realizuje także dyrektywę art. 72 ust. 3 konstytucji i art. 12 Konwencji o prawach dziecka). Wypada zaznaczyć, że przepisy Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony nie nakładają na sądy takich obowiązków, a i praktyka orzecznicza sądów nie poszła, niestety, w tym kierunku.

Podobnie pozytywnie należy ocenić szeroki katalog podmiotów, które mogą wnioskować o ustanowienie opiekuna tymczasowego⁴⁴, co z jednej strony wydaje się odpowiadać wytycznej art. 3 Konwencji o prawach dziecka i ogólnym regułem Kodeksu postępowania cywilnego⁴⁵, a z drugiej – wyraźnie kontrastuje z regułami legitymacji procesowej czynnej dotyczącej wnioskowania o ustanowienie opieki dla dzieci korzystających z ochrony czasowej (tylko Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców) oraz wnioskowania o ustanowienie kuratora procesowego (jedynie organ Straży Granicznej).

Należy wreszcie zauważyć, że osoba ustanowiona opiekunem tymczasowym dziecka lub jego opiekunem prawnym (przy małoletnich z ochroną czasową nieposiadających obywatelstwa Ukrainy) podejmuje się nie tylko reprezentacji prawnej małoletniego bez opieki, ale także pieczy nad jego osobą. Innymi słowy, ustawodawca

⁴³ Art. 25 ust. 12 u.p.

⁴⁴ Art. 25 ust. 11 u.p.: „Uprawnionymi do złożenia wniosku są: 1) Straż Graniczna, 2) wójt, burmistrz, prezydent miasta, starosta, marszałek województwa, 3) prokurator, 4) Policja, 5) kierownicy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej [...], 4) przedstawiciele organizacji międzynarodowych lub pozarządowych zajmujących się udzielaniem pomocy cudzoziemcom, 7) osoba sprawująca faktyczną pieczę nad małoletnim, 8) osoba, która objęła faktyczną pieczę nad małoletnim po wjeździe przez małoletniego na terytorium RP i sprawuje ją w dniu złożenia wniosku, 9) inne osoby lub podmioty, w ramach swoich zadań”.

⁴⁵ Art. 572 k.p.c.: „§ 1. Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy. § 2. Obowiązek wymieniony w § 1 ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach, organach samorządu i administracji rządowej, organach Policji, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi”.

przyjął, że dziecko będzie pozostawać ze swoim opiekunem, który będzie troszczył się o małego, pomagał mu w codziennych czynnościach, kontaktował się ze szkołą, zabierał do lekarza, czyli nie będzie konieczności odrębnego orzekania o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej. Przy reprezentacji prawnej przez kuratora procesowego jest to zaś regułą⁴⁶.

Choć dla kwestii reprezentacji prawnej dziecka, która jest osią niniejszej analizy, wydaje się to nie mieć większego znaczenia, codzienne przebywanie z małym, otaczanie go troską, wspieranie go (nie tylko prawne) może mieć bardzo duże znaczenie dla zbudowania więzi, relacji między dzieckiem i jego przedstawicielem. Ich brak może negatywnie odbić się na przykład na zaufaniu, jakim dziecko obdarzy lub nie obdarzy swojego przedstawiciela prawnego, co z kolei może negatywnie odbić się na wyniku postępowania o udzielenie małoletniemu ochrony międzynarodowej.

Co ciekawe, większość z sygnalizowanych powyżej problemów dotyczących instytucji kuratora procesowego dla małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce bez opieki i ubiegających się o udzielenie ochrony międzynarodowej była od lat podnoszona przez Rzecznika Praw Dziecka w jego kolejnych wystąpieniach kierowanych do Ministra Sprawiedliwości⁴⁷. Rzecznik zwracał w nich zwłaszcza uwagę na wady wąsko zakreślonych ram reprezentacji prawnej dziecka (tylko w postępowaniu o udzielenie ochrony międzynarodowej i postępowaniach pokrewnych), wskazując na wynikające stąd niebezpieczeństwa. Jednocześnie, będąc świadomym umów o pomocy prawnej, takich jak umowa polsko-ukraińska, Rzecznik postulował, aby nowej instytucji nadać nazwę „kurator dla małoletniego cudzoziemca przebywającego na terytorium RP bez opieki” (nie: „opiekun”, czyli podkreślając tymczasowy i nadzwyczajny jej charakter), wyposażając jednak kuratora w uprawnienia zrównane w istocie z opieką prawną. Postulat ten po raz ostatni

⁴⁶ Art. 61 ust. 3 pkt 3 lit. b u.u.c.o.

⁴⁷ Wystąpienie generalne Rzecznika Praw Dziecka do Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 listopada 2017 roku w sprawie wprowadzenia instytucji kuratora dla małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce bez opieki, sygn. ZSM.422.14.2017.AC; Ponowne wystąpienie generalne Rzecznika Praw Dziecka do Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 lipca 2018 roku o rozważenie wprowadzenia instytucji kuratora dla małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce bez opieki, sygn. ZSM.422.11.2018.AC.

został zgłoszony w projekcie Kodeksu rodzinnego przygotowanego przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego przy Rzeczniku Praw Dziecka jako jego projektowany art. 276 § 2⁴⁸.

Minister Sprawiedliwości krytycznie odnosił się do powyższych propozycji, nie dostrzegając potrzeby ich wdrażania i tłumacząc to z jednej strony małą liczbą małoletnich cudzoziemców bez opieki, którzy przybywali każdego roku na terytorium Polski, a z drugiej (zdaniem ministra) – bezskutecznością regulowania w polskim prawie wewnętrznym instytucji, które i tak – ze względu na umowy międzynarodowe zastrzegające jurysdykcję sądów obywatelstwa dziecka – nie mogłyby znaleźć praktycznego zastosowania⁴⁹.

Jak się okazało po wybuchu wojny w Ukrainie i w związku z napływem z terytorium tego państwa dużej grupy małoletnich bez opieki, instytucja kiedyś proponowana przez Rzecznika Praw Dziecka, tyle że pod nową nazwą (obecnie: opiekuna tymczasowego), okazała się nie tylko możliwa do wprowadzenia, ale – w zgodnej opinii Rady Ministrów – konieczna do zabezpieczenia najlepszego interesu tej grupy dzieci.

48 Pismo Rzecznika Praw Dziecka do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów oraz przewodniczących klubów parlamentarnych, poselskich i kół poselskich, sygn. GAB.422.7.2018.BS; projekt Kodeksu rodzinnego, art. 276 § 2, uzasadnienie s. 114–115.

49 Odpowiedź Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 lutego 2018 roku na wystąpienie generalne Rzecznika Praw Dziecka z dnia 6 listopada 2017 roku, sygn. DL-I-053-15/17; odpowiedź Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 września 2018 roku na wystąpienie generalne Rzecznika Praw Dziecka z dnia 2 lipca 2018 roku, sygn. DLPC-I-053-1/18.

Podsumowanie

Podsumowując, zagadnienia reprezentacji prawnej małoletnich bez opieki, którzy byli zmuszeni opuścić Ukrainę po 24 lutego 2022 roku, choć koncentrują się wokół nowo powołanej instytucji opiekuna tymczasowego, absolutnie nie zamykają się w ramach tej regulacji. Nie wolno bowiem zapominać o opiece prawnej, z jej odmiennosćiami wynikającymi z art. 113 Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony, a także o kurateli procesowej, o której mowa w art. 61 tej ustawy, skierowanej do małoletnich bez opieki ubiegających się w Polsce o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Co do tej ostatniej instytucji, można chyba śmiało powiedzieć, że mimo świadomości wielu jej wad dopiero porównanie kurateli procesowej dla dzieci uchodźczych bez opieki z nową instytucją opiekuna tymczasowego i procedurą jego ustanawiania ukazało w pełni, jak przez wiele lat niczyich wątpliwości nie budziło między innymi orzekanie w sprawach kurateli na posiedzeniach niejawnych, opieranie się przez sądy tylko na dokumentach, niewysłuchiwanie dziecka, nieprzesłuchiwanie kandydata do roli kuratora, a nawet nieodbieranie od niego oświadczeń o niekaralności.

Przy czym należy podkreślić w tym miejscu, że przy ustanawianiu opiekuna tymczasowego także niektóre z powyższych elementów sąd może pominąć, na przykład odstąpić od wystuchania dziecka i kandydata na jego opiekuna, jeżeli przedstawione dokumenty wskazują na ich pokrewieństwo. W moim przekonaniu jednak sięgać po te ułatwienia, instrumenty zapewniające szybkie procedowanie sprawy, sądy powinny wyjątkowo. Wszyscy musimy mieć przecież świadomość, z jednej strony, jak wrażliwej grupy dzieci dotyczą podejmowane w tym obszarze rozstrzygnięcia, z drugiej zaś – jak wielkie ryzyko niesie ze sobą powierzenie nie tylko reprezentacji prawnej dziecka (jak przy kurateli), ale (przy opiece tymczasowej) także pieczy nad małoletnim osobie, która potencjalnie mogłaby dziecko wykorzystać czy wyrządzić mu szkodę. Świadomość tych niebezpieczeństw oczywiście wzrasta, jeśli weźmie się pod uwagę skalę migracji z Ukrainy i wymuszoną tym samym szybkość odprawy granicznej realizowanej w warunkach trwających nieopodal ataków powietrznych, co znacznie

utrudniało wyłowienie ewentualnych problemów w relacji dziecko – opiekun faktyczny już na granicy państwa.

Co do postulatów względem ustawodawcy na przyszłość, należy z pewnością dążyć do jednego modelu reprezentacji prawnej małoletnich cudzoziemców przybywających na terytorium Polski bez opieki, nie różnicując go według kryterium obywatelstwa dzieci czy daty przekroczenia przez nie granicy Rzeczypospolitej Polskiej. W mojej ocenie, doświadczenia stosowania instytucji opiekuna tymczasowego, praktyka orzecznicza sądów, wypracowane formy nadzoru nad opiekunami będą nieocenioną pomocą w tym zakresie, podobnie jak świadomość wad instytucji kurateli procesowej dla tej grupy małoletnich.

Wydaje się także, że właściwym miejscem do ulokowania, być może zupełnie nowej, być może przeniesionej z Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, a być może wzorowanej na art. 113 Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony, co najważniejsze jednak – jeszcze lepszej niż te obecnie funkcjonujące, formy reprezentacji prawnej małoletnich cudzoziemców bez opieki, jest Kodeks rodzinny i opiekuńczy, nie zaś ustawy szczegółowe. Regulacja rangi kodeksowej mogłaby być stosowana uniwersalnie, niezależnie od tła migracyjno-azyłowego przybycia dziecka na obszar naszego kraju, w pełni odpowiadając konwencyjnej zasadzie kierowania się zawsze w pierwszej kolejności najlepszym interesem dziecka i konstytucyjną zasadą równego traktowania podmiotów podobnych (art. 31 konstytucji).

Kompleksowe wsparcie osób o specjalnych potrzebach w polskim systemie zarządzania migracją

Celem projektu „Kompleksowe wsparcie osób o specjalnych potrzebach w polskim systemie zarządzania migracją (KOMPLEKS)” jest wsparcie polskiego systemu zarządzania migracją i azylem w zakresie odpowiedzi na potrzeby migrantów należących do grup wrażliwych. Projekt realizowany jest w ramach Funduszy Norweskich na lata 2014–2021.

ICMPD 2023. All rights reserved. Short sections, not to exceed two paragraphs, may be quoted in the original language without explicit permission provided that the source is acknowledged. The views expressed in this publication are those of the author(s) alone and do not necessarily represent the views of ICMPD as an organisation, ICMPD Member States, or ICMPD partners.

Partnerzy projektu:

Kompleksowe wsparcie osób o specjalnych potrzebach
w polskim systemie zarządzania migracją

Celem projektu „Kompleksowe wsparcie osób o specjalnych
potrzebach w polskim systemie zarządzania migracją
(KOMPLEKS)” jest wsparcie polskiego systemu zarządzania
migracją i azylem w zakresie odpowiedzi na potrzeby migrantów
należących do grup wrażliwych. Projekt realizowany jest
w ramach Funduszy Norweskich na lata 2014–2021.

Wspólnie działamy na rzecz Europy zielonej, konkurencyjnej
i sprzyjającej integracji społecznej.

kompleks